

Bibliographic Data

Author	ဘရှင် ၊ ဗိုလ်မှူး BA SHIN , Col. Ba Rhan' , Buil' mhu"	Art. BS0004
Article Title	ပျက်၍ ပျက်၍ သာနေသော ကျွန်ုပ်တို့၏ ရှေးဖြစ်စဉ် Destruction of Documents About Our Ancient Traditions Pyak' r* Pyak* r* ne so Kyvan' nup' tui' e* rhe" phac' caññ'	
Title (Book/Serial)	၁။ ဗိုလ်မှူးဘရှင်၏ စစ်ရေး ၊ နိုင်ငံရေး နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သမိုင်းစာတမ်းများ ၂။ ပုဂံစာအုပ် အမှတ် ၁၅၃ 1. Military, Politics, Social and Historical papers of Col. Ba Shin. 2. Bagan Sar-oke, No. 153	
Issue and Volume		
Edition		
Place/ Publisher	ပုဂံစာအုပ်တိုက် Bagan Sar-oke Taik	
Distributor		
Ed. Date	1968	
Pagination	p. 31 - 39	
Annotation	This article was written under the pen-name Sann Aung. About ancient artifacts destroyed by careless people. Some Burmese lack knowledge about the importance of preserving our cultural heritage, so they needlessly destroy many Myanmar antiquities.	
Subject Terms	1. Archaeology	
Key Words	1. Military document 2. Historical sites	

ပျက်၍ ပျက်၍သာ နေသော ကျွန်ုပ်တို့၏

ရှေးဖြစ်စဉ်

အဟောင်းနှင့် အသစ်တူင် အဟောင်းထက် အသစ်ကို ခံမင်ခြင်း မှာ သာမန်လူတို့၏ သဘာဝဖြစ်သည်။ အဟောင်းအမြင်းပစ္စည်း တို့ကို အမြတ်တနိုး တယုတယ ထားသည်ဆိုလျှင် ထိုလူစုအတွက် အထူးအဆန်း ဖြစ်နေပေမည်။ သို့ရာတွင် အနောက်နိုင်ငံ တိုင်း ပြည်တို့၌ အဟောင်းအမြင်း ပစ္စည်းများကို ပို၍ အမြတ်တနိုး ထားကြသည်။ ပို၍ ဟောင်းလေ၊ ပို၍ အဖိုးတန်ဖြစ်လေ ဖြစ် သည်။ မတန်တဆ ကြေးကြီး ပေး၍ပင် အဟောင်းပစ္စည်းကို အလှအယက်ဝယ်ယူကြသည်။ ငွေကြေးတတ်နိုင်သူတို့မှာ ပစ္စည်း အဟောင်းများ စုဆောင်းခြင်းကို ဝါသနာထုံသည့် လုပ်ငန်း တရပ်တခုအနေဖြင့် အပျင်းပြေပြုလုပ်ကာ မိမိတို့အိမ်၌ ခင်းကျင်း

ပြသ ထားတတ်ကြသည်။ အချို့မှာ မိမိတိုင်းပြည်မှ ပစ္စည်း အဟောင်းများနှင့်ပင် ရောင်းရဲခြင်း မရှိပါ။ စိတ်ကြိုက် နိုင်ငံခြား များမှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ကျားခုပ ကျားယက် မရအရ စုတတ်ကြသည်။

တဦးတယောက်ကောင်းက စုသည်မှာ ကျယ်ပြန့်လှခြင်း မရှိ ပေ။ သူတို့နိုင်ငံအနေနှင့်လည်း စနစ်တကျ အဖွဲ့အစည်း ဌာန စသည်တို့ကို ဖွဲ့စည်း ခန့်အပ်၍ နိုင်ငံ၏ ရှေးဟောင်းပစ္စည်း အဆောက်အဦတို့ကို ထိန်းသိမ်းကြသည်။ အချို့ကို စုဆောင်း၍ ပြတိုက်များ၌ တွေ့နိုင်သည်။ အဘယ့်ကြောင့် အဟောင်းအမြင်း ကို ဤမျှ အရေးတယူ တန်ဖိုးထားကာ ထိန်းသိမ်း ကြသနည်း။ စုဆောင်းကြသနည်း။

သူတို့နိုင်ငံတွင် ရှေးဟောင်းကျသော အဆောက်အဦများ ကို အထူးဂုဏ်ယူကြသည်။ သူတို့၏ ရှေးကဖြစ်စဉ်ကို အထောက် အထားပြုနေသော သက်သေများအဖြစ် အထင်အရှားရှိနေစေလို သည်။ ရှေးက ဆောက်ခဲ့သော လူနေအိမ်တို့မှာ ယခုခေတ် နေ ထိုင်မှုဘဝနှင့် မဟပ်မိတော့ပေ။ သို့ဖြစ်လင့်ကစား ရှေးပုံမပျက် အောင် ပြင်ဖွယ်ရာတို့ကို ပြင်၍ မှုရင်းအတိုင်း ထားကြ၏။ စက်မှု လုပ်ငန်းထွန်းကားသော ဒေသဖြစ်သဖြင့် ရှေးအဆောက်အဦတို့ မှာ မီးခိုးမိုင်းတို့ဖြင့် ညစ်ပေမဲတူနေသည့်အတိုင်း ထားကြသည်။ သစ်လွင်အောင် တိုက်ချွတ်ဆေးကြောခြင်း၊ ဆေးသုတ်ခြင်းမပြု လိုကြပေ။ သူတို့အတွက် ဟောင်းလေ အဖိုးတန်လေပင် ဖြစ် သည်။

နိုင်ငံသမိုင်း၊ လူမျိုးဖြစ်စဉ်ကို ဤသို့ အရေးတယူ ပြုနေကြသည်မှာ လက်တွေ့အသုံးရှိသောကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ ရှေးက သော် ဇာတိသွေး ဇာတိမာန်တက်ရုံအတွက် မျိုးရိုး စဉ်ဆက်ကို ထုတ်ဖော်ကြသည်။ တိုင်းပြည်၏ ဖြစ်စဉ်ကို နောက်ကြောင်း ပြန်ကြသည်။ ယခုခေတ်၌သော် နိုင်ငံသမိုင်း၏ အသုံးသည် ဤမျှထက် ပို၍ ကျယ်ပြန့်လာ၏။ များပြားလာ၏။ သို့နှင့်အမျှ သမိုင်းအထောက်အထားများ၏ တန်ဖိုးသည် တိုးတက်လာ၏။

ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံ၌ ဤကိစ္စကို မည်သို့သဘောထားကြသနည်း။ ဗြိတိသျှတို့ ကြီးစိုးခဲ့စဉ်က ယခုရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနခေါ် ကျောက်စာဌာနသည် စားကြွင်းစားကျန်မျှလောက်ဟု ဆိုရမည့် ရန်ပုံငွေကိုသာ ရ၍ ရသည့်ငွေမျှနှင့်ပင် ရှေးဟောင်း အထောက်အထားများ ထိန်းသိမ်းမှုကို ပြုလုပ်ခဲ့ရ၏။ ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံတွင် ရှေးကျလှသော အထောက်အထားများ ရှိသည်။ ယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကားခြင်းနှင့် သမိုင်းနောက်ခံရှိခဲ့သည်နှင့်အမျှ အထောက်အထားများ၊ အဆောက်အဦများ များစွာပင် ရှိခဲ့သည်။ ဂုဏ်ယူနိုင်ပါသည်။ လူနေထိုင်ဆက်ဆံမှုဘဝတွင် နေထိုင် စားသောက် ဝတ်ဆင်ရေး၊ သာသနာရေး၊ စစ်မှုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု စသည်ဖြင့် အဖက်ဖက်၌ သူ့ ခေတ်နှင့် သူ့ အဆင့် ရှိခဲ့သည်။ ထိုရှိခဲ့သည်ကို သက်သေခံသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ရှိခဲ့သည်။ အများအပြားပင် ရှိခဲ့ပါသည်။ ယခုလည်း အတန်ရှိနေပါသေးသည်။ ရှိသင့်သလောက်ကား မရှိ ဖြစ်၏။

အများမှာ ပျက်စီးကုန်ကြပြီ။ ပျောက်ပျက် သွားခဲ့ပြီ။ မည်သည့်အတွက်ကြောင့်နည်း။ တခုခု မကောင်းဖြစ်သည်၊ အကျိုး

ယုတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသော် တခြားသူတို့အား အပြစ်တင်ခြင်း၊ အပြစ်ဖို့ခြင်းသည် လူ့သဘာဝပင် ဖြစ်သည်။ ရှေးဟောင်းအထောက်အထားတို့သည် ရာသီဥတုဒဏ်နှင့် မကြာခဏ လောင်သော မီးဒဏ်တို့ကြောင့် ပျက်စီးခဲ့ ကြရသည်။ ဟုတ်ပါသည်။ သို့ ကျန် ဖြစ်ခဲ့ရ၍ နိုင်ငံခြားသားတို့ ကဲ့ထုတ်ခဲ့သောကြောင့် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ အုပ်ချုပ်ခဲ့သော အစိုးရက ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ငွေအလုံအလောက် မလျာထားခဲ့သည့်အတွက် ပျက်စီးခဲ့ရသည် စသည်ဖြင့် အကြောင်းရှာ၍ မိမိတို့၏ စိတ်သက်သာမှုကို ဖန်တီးနိုင်ကြသည်မှာ မှန်၏။ သို့ရာတွင် ဤကိစ္စ၌ ကျွန်ုပ်တို့ နိုင်ငံသားတို့၏ တာဝန်လည်း အချိုးကြီးစွာနှင့် ပါနေသည်ကို မမေ့သင့်ပေ။

အဖွား အမွေပေးခဲ့၍ ရသော သွယ်ပြောင်း ရွှေကြီးကို ခေတ်မဆံ ဆိုကာ အပေါ်စား လက်ရာမမြောက်သည့် ခေတ်ပန်းထိမ်ဆရာအား အပ်၍ ဘယက်၊ လက်ကောက် စသည်တို့ ဖျက်လုပ်ခဲ့သူ ဘယ်နှစ်ဦး ရှိပြီနည်း။ အဖိုး၏ ချိတ်ပဆိုးကြီးကို မြေးငယ်များအတွက် ဖြတ်၍ လုံကွင်းချုပ်ပေးခဲ့သည့် ကိစ္စမျိုးမှာ ဘယ်နှစ်ခါ ဖြစ်ပြီနည်း။ အမှန်မှာ ကျွန်ုပ်တို့သည် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းတို့ကို ထိန်းသိမ်းရန် အရေးကြီးကြောင်း ကောင်းစွာ သဘောမပေါက်ကြသေးပေ။ အမျိုးစဉ်ဆက် အတွက် ယင်းပစ္စည်းတို့ အဖိုးတန်ပုံကို မသိ၍ ဖြစ်သည်။ အချို့မှာ သိလျက်နှင့်ပင် လက်တွေ့ ကိုယ်ကျိုးအတွက် အဟောင်းတန်ဖိုးကို ဖျက်ဆီးပစ်ကြသည်။ ထိန်းသိမ်းရကောင်းမှန်း မသိ။

ရှေးဟောင်း ဘုရားစေတီ ပုထိုးတို့ကို လိုက်၍ကြည့်လျှင် ဖောက်ထွင်းတူးဖော်ထားခြင်း မခံရသော စေတီပုထိုး ဆင်းတု တော် ဟူ၍ မရှိသလောက်ဖြစ်သည်။ သိုက်ဆရာဟု အမည်ခံသူတို့ တူးကြဖော်ကြသည်မှာ သိုက်များ မဟုတ်ပေ။ များသောအား ဖြင့် စေတီပုထိုးတို့၏ ဌာပနာများကို ဖောက်ယူကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ပုဂံခေတ်၏အရင်က ထွန်းကားခဲ့သော သရေခေတ္တရာ (ယခု မှော်ဇာတဝိုက်တွင် ရှိနေသော) မြို့ရိုး၏ အရှေ့ပိုင်းကို သွားကြည့် လျှင် ထူထဲလှသော မြို့ရိုးကြီး၏ အလယ်တွင် တူးထားသည်ကို တလျှောက်ကြီး တွေ့ရမည်။ ယင်းနေရာမှ အုတ်တို့ကို ပြည်မြို့သို့ ဖောက်လာသော မီးရထား လမ်းအောက်တွင် ခင်းရန် ကန်ထရိုက် ရသူများက တူးယူခဲ့ကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤမြို့ကြီးမှာ ရှေးကျလှသည်၊ ပျူလူမျိုးတို့၏ မြို့ကြီး ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၁၂၀၀-၁၃၀၀ ခန့်က မြို့ဖြစ်သည် စသည့် ဂုဏ်ယူ ဖွယ်ရာ အသွယ်သွယ်နှင့် ပြည့်စုံသော မြို့ဟောင်းကြီး ဖြစ်သည်။ တကယ်ခိုင်လုံသော မျက်မြင်သမိုင်း အထောက်အထားကြီးလည်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် အခခပေးရပဲ ရသည့်အုတ်များကို ငွေနှင့် လဲယူရမည်ဖြစ်၍ မည်သူသည် နိုင်ငံသမိုင်းကိစ္စကို ထောက်ထား နိုင်ပါမည်နည်း။ ကိုယ့်အတွက် လက်တွေ့အကျိုးမမြင်သော ရှေး ဟောင်း ရှေးမြို့ရိုးကြီးကို ကြည့်ကာ ကြည့်ကာ နေရ၍ ဘာထူးဦး မည်နည်းဟုသာ တွေးမိကြသည်။ ဤကိစ္စ ဖြစ်ခဲ့သည်မှာကား ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်အရင်က ဖြစ်သည်။

အဖိုးတန်လှသော ဂုဏ်ယူဖွယ် ဤသမိုင်းဝင် အဆောက်အဦ
 ကြီး ပျက်ရသည်မှာ သူ့ကျွန်ဘဝဖြစ်၍ မသိနားမလည်သော
 ကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု ဖြေလိုလျှင်ကား ဖြေပါဦး။ သို့သော်
 လွတ်လပ်ရေးရပြီးမှ မနေ့တနေ့က ဖြစ်သည်ကို ပြောပြရလျှင်
 သမိုင်းဝင် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းတို့ကို မြတ်နိုးဂုဏ်ယူသူတိုင်း ရင်ထု
 မနာ ဖြစ်ရတော့မည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဂျန်နဝါရီလအတွင်းက မန္တ
 လေးဝင်လုနီး မြို့ဟောင်းအနီးတွင် အမရပူရမြို့ဟောင်းကိုကြည့်၍
 အဖော်ပါသူအား ဘိုးတော်ဘုရားတည်ခဲ့သော မြို့ဖြစ်ကြောင်း
 ပြောပြ ဂုဏ်ယူမိလိုက်သည်။ ပြော၍မဆုံးမီ မြို့ရိုး၏ အရှေ့
 မြောက်ထောင့်၌ အုတ်များကို စနစ်တကျ တူးဖော်နေသော
 အလုပ်သမားများကို တွေ့ရသည်။ မြို့ရိုးကိုဖြို၍ ရထားသောအုတ်
 တို့ကို စနစ်တကျ ပုံထားသည့်အပုံမှာ အတော်ပင် ကြီးနေပေပြီ။
 အဘယ်ကြောင့် မြို့ရိုးကို ဖျက်ယူနေကြပါသနည်း။ အိန္ဒိယပြည်
 တွင်ရက်ဖို့ဟု ခေါ်သော ဒေလီနန်းတော်ကြီး၏ တန်တိုင်းများရှိ
 အုတ်တို့ကို ယောင်၍ကိုင်ကြည့်မိရာ အစောင့်က မကိုင်ရဟု လာ
 တားသည်။ သူတို့ဆီမှာ အရိပ်တကြည့်ကြည့်နှင့် ဂုဏ်ယူ၍ ထားကြ
 သည်။ ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံ၌ကား ဤ အဓိကရ မြို့ရိုးကို ဖြို၍ယူနေကြ
 သည်။ တားသူပင် မရှိသလော။ မန္တလေးရောက်၍ ဤကိစ္စကို
 စုံစမ်းကြည့်ရာ ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနမှ တကြိမ် သွား၍
 တားသည်။ သို့သော် တူးရန် အမိန့်ပေးသူမှာ ပေါက်ရောက်သော
 တန်ခိုးကြီး ရဟန်းတပါးဖြစ်နေ၍ ဘာမျှမတတ်နိုင်ကြောင်း သိခဲ့

ရသည်။ မီးရထားလမ်းခင်းရန် သရေခေတ္တရာကို ကန်ထရိုက်က တူး၊ ဘုရားတည်ရန် ဖြစ်စေ၊ ကျောင်းဆောက်ရန် ဖြစ်စေ၊ မည်သည့်အတွက်ပင်ဖြစ်ဖြစ် အမရပူရမြို့ရိုးကို ရဟန်းကတူးနှင့် ကြာလျှင် ကျွန်ုပ်တို့မှာ သခင်နိုင်ငံမှ ဖြစ်ခဲ့ဖူးပါလေစဟု သံသယ ဖြစ်ရမည့်အခြေသို့ ရောက်ရတော့မည်။

ပင်းယလည်း အရာသာရှိတော့မည်

ယခု အင်းဝ တန်တားဦးမြို့ တောင်ဖက်ရှိ ပင်းယမြို့ရိုးမှာ အရာလောက်သာ ကျန်တော့သည်။ အုတ်နှင့် ကျောက်တို့ ဈေးရ၍ ဖြိုကာဖြိုကာ လှည်းအစီးစီးနှင့်တိုက်၍ တန်တားဦး၌ ရောင်းချခဲ့လေပြီ။

သထုံမှ ဂဝံလည်း ကုန်

သထုံမြို့တွင် ဂဝံကျောက်များကို အုတ်သဖွယ်ပုံဖော်ကာ အိမ်ဆောက်၊ တန်တိုင်းခတ်၊ ဘုရားတည် အသုံးများနေ၍ ဂဝံကျောက် ဈေး ကောင်းနေသည်။ သို့ ဈေးကောင်းသည်နှင့်အမျှ မြို့ရိုးဟောင်းတလျှောက် ဂဝံကျောက်တူးကြသည်မှာ မြို့ရိုးကုန်လုနီးနေပါပြီ။ စစ်တပ်ရှိ၍ အစိုးရ အရာရှိများ နေထိုင်သဖြင့် ကျောက်တူးသူတို့ ရောက်ရန်မလွယ်သော အရှေ့ဖက် မြို့ရိုးနှင့် ကျုံးတို့ လောက်သာ ထင်ထင်ရှားရှား ကျန်တော့သည်။

ရှေးဒလမြို့

ယခု တွံတေးခေတ် ရှေးဒလမြို့ နန်းတော်ကုန်း ရှိပါသည်။ ရန်သူတို့ မဝင်နိုင်အောင် ကျုံးတထပ်၊ မြို့ရိုးအပြင်တထပ်၊ အတွင်းနှစ်ထပ်နှင့် ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့ကြီး တည်ဆောက်ခဲ့သော ခံတပ်ကြီး၊

သို့မဟုတ် နန်းမြို့ကြီး ဖြစ်ခဲ့ဖူးသည့် အထိမ်းအမှတ်ကို ယနေ့တိုင် ပြလျက်ရှိပါသည်။ သို့သော် ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့ လုပ်ခဲ့သော မြို့ရိုး မြို့တာ များမှအုတ်နှင့် အောက်ခြေ ဂဝံကျောက်တို့ကိုတူးဖော်၍ ရောင်း စားကြသည်မှာ ကုန်ပါပြီ။ နောက်ဆုံး လတ်လတ်ဆတ်ဆတ် တူး ထားသည်ကို လှန်ခဲ့သော မေလအတွင်းက တွေ့ခဲ့ရပါသည်။

ဒုတ်တပတ်ပင်

ဤနန်းတော်ကုန်း၏ အလယ်တည့်တည့်တွင် ဒုတ်တပတ်ပင် တပင်ရှိသည်။ ရှေးက ဤအပင်၏အသီးကို မင်းသာလျှင် စားရ သည်။ အလွန်မွှေး၍ အရသာ အလွန်ရှိသည်။ အလွန်ရှား၍ တူးတေး၌သာ စိုက်၍ဖြစ်သည်ဟု ပြောကြသည်။ ဘုရင့်အတွက် သီးသန့်စိုက်ထားသော အပင်ဟု အဆိုရှိသည်။ တကယ်ရာဇဝင် နှင့်အပင်ပေ။ အပင်၏ပတ်လည်တွင် လေးထောင့်ကုန်းမြင့်ကလေး ရှိသေးသည်။ ဗောဓိပင် စိုက်သကဲ့သို့ အမြတ်တနိုး စိုက်ထားခဲ့ ဟန်တူ၏။ လေးဒေါင့်ကုန်း ပတ်လည်၌ မြောင်းဖြစ်နေအောင် တူးထား၍ မေးကြည့်ရာ ခြံပိုင်ရှင်က ရေတွင်းတူးရာတွင် ဂဝံ ကျောက်လိုနေ၍ တူးယူ အသုံးပြုလိုက်သောကြောင့်ဟု ဖြေ၏။ (နန်းတော်ကုန်းပင် ခေါ်သော်လည်း ယခု ပိန္နဲ၊ သရက်၊ ချောင်းခြံ ဖြစ်နေပြီ။) ဤမြို့ဟောင်းမှာ ပုဂံထက်ပင် စောတန်ရာသည်။ တွေ့ရသောပစ္စည်းများကိုထောက်၍ဟိန္ဒူကုန်သည်များ မရောက် မီက မြို့ဟောင်းဖြစ်နိုင်၏ဟု ပညာရှင်တို့ ယူဆထားသော မြို့ဖြစ် သည်။ ဤ ရှေးကျလှသော အထောက်အထားကြီးကို ခေတ်လူ ငယ်တို့သည် ငွေ သုံးလေးရာလောက်အတွက်၊ ရေတွင်းစီရန်အတွက် ဖြိုဖျက်ပစ်လိုက်ကြလေပြီ။ ရင်ကျိုးဖွယ်ပင် မဟုတ်ပါလော။

ဆက်ရေးရန်ပင် ရင်ခုန်မိ၏

ဤ ရင်ကျိုးဖွယ်ရာ ဖြစ်ပျက်ပုံများနှင့် ကျွန်ုပ်တို့၏ အဖိုးတန် အထောက်အထားများ တဖြည်းဖြည်း ကွယ်ပျောက်နေပုံတို့ကို သိသလောက် ဆက်၍ မရေးနိုင်လောက်အောင် ရင်တုန်နေပါပြီ။ ဤအန္တရာယ်ကို ဘယ်သူက ကာကွယ်ပေးပါမည်နည်း။ လုပ်ငန်း မှာ များလည်း များလှသည်။ နယ်လည်း ကျယ်လှသည်။ တိုင်းသူ ပြည်သား တို့က ရှေးဟောင်းပစ္စည်းနှင့် အဆောက်အဦများကို မြတ်နိုး ဂုဏ်ယူလာတတ်ကာ မပျက်စီး မပျောက်ပျက်ရအောင် ကာကွယ်ကောင်းသည်ဟု မယုံကြည်ကြသမျှ ကာလပတ်လုံး တာ ကျိုးဘိသည့်နယ် ရှေးဟောင်း အထောက်အထား ပစ္စည်းတို့မှာ ပျက်စီး ဆုံးရှုံးနေရတော့မည် တကား။